

Atlas dla kultury

Biblioteki i festiwale literackie

zeszyt

7 | 3

Opracowanie:

Marta Korytkowska

Agnieszka Misiewicz

Produkcja:

Paweł Gogołek

Koordinacja:

Paulina Skorupska

Projekt graficzny:

ROOM33 Marta i Marcin Szymkowiak

Wydawca:

Stowarzyszenie Edukacyjne MCA

Atlas dla kultu

Biblioteki
i festiwale
literackie

ury

Jak udostępniać zbiory?

Jak dostosować ofertę do potrzeb czytelników g/Głuchych?

- Istnieje stosunkowo niewiele signbooków, czyli książek przetłumaczonych na polski język migowy, warto zaopatrzyć bibliotekę w nieliczne dostępne pozycje.
- g/Głusi, których pierwszym językiem jest polski język migowy, mogą mieć problemy z językiem polskim, który jest dla nich *de facto* językiem obcym, choć oczywiście nie jest to regułą. Warto dopytać osobę g/Głuchą, jaką literaturę lubi, czym się interesuje, jaką książkę przeczytała ostatnio – na tej podstawie łatwiej będzie ocenić, czy np. polecić książkę napisaną prostszym językiem.
- Warto znać książki, w których występują g/Głusi bohaterowie. Takie tytuły mogą zainteresować g/Głuchych czytelników.
- Jeśli w ofercie biblioteki znajdują się filmy, zadbaj o to, by były one dostępne także w wersji z napisami lub tłumaczeniem na polski język migowy. Zwróć szczególną uwagę na filmy polskojęzyczne – te rzadziej opatrzone są napisami – sprawdź to, zanim polecisz jakiś tytuł.
- Pamiętaj, by nie proponować wypożyczenia materiałów, w których dominującą lub jedyną formą przekazu są dźwięki (np. audiobooków).
- Dowiedz się, czy w twoim zespole jest osoba sprawnie posługująca się językiem migowym – jeśli tak, może być wsparciem w kontakcie z g/Głuchym czytelnikiem.

Jak dostosować ofertę i sposób wypożyczenia do potrzeb czytelników z niepełnosprawnością intelektualną lub zaburzeniami ze spektrum autyzmu?

- Nie sugeruj od razu lektury na odpowiednim według ciebie poziomie. Zapytaj o zainteresowania i o ulubione książki i na tej podstawie polecaj kolejne.
- Nie proponuj dorosłym z niepełnosprawnością intelektualną książek dla dzieci.
- Poszukaj alternatywnych nośników i formatów, które nie wymagają skupienia się na dużej ilości tekstu pisanego, np. audiobooków czy komiksów.
- Jeśli to możliwe, pozwól na bardziej elastyczne formy wypożyczenia, np. dłuższy termin zwrotu lub wielokrotne przedłużenie wypożyczenia.

Jak dostosować sposób wypożyczenia do potrzeb czytelników z ograniczoną możliwością poruszania się?

- Dla niektórych osób z niepełnosprawnościami samodzielne korzystanie z biblioteki może być niemożliwe – szczególnie, kiedy budynek nie jest odpowiednio dostosowany architektonicznie. W takich sytuacjach warto umożliwić wypożyczenie materiałów przez osobę upoważnioną lub wprowadzić usługę dostarczenia ich do domu.

Jak dostosować ofertę i sposób wypożyczenia do potrzeb czytelników niewidomych i słabowidzących?

- Każda osoba z dysfunkcją wzroku ma inne możliwości percepcji, dlatego bardzo ważna jest różnorodność dostępnych nośników i formatów. Nie sugeruj odpowiedniego według ciebie rozwiązania, zapytaj o preferencje. Dla przykładu – nie wszystkie osoby niewidome znają bądź sprawnie posługują się alfabetem Braille'a, więc książki w tym formacie nie są uniwersalnym rozwiązaniem. Podobnie audiobooki niekoniecznie zadowolą każdego czytelnika – np. osoby głuchoniewidome, a więc z równoczesnym uszkodzeniem wzroku i słuchu, będą mieć kłopoty z korzystaniem z nich.
- Większość urzędzeń osobistych do słuchania audiobooków obsługuje takie formaty jak mp3, DAISY, Czytاک – wiele osób niewidomych posiada swój sprzęt, ale warto, by biblioteka była zaopatrzona przynajmniej w jedno tego typu urządzenie.
- Przydatnym rozwiązaniem może być także możliwość wypożyczenia e-booków – czytniki umożliwiają odpowiednie dla potrzeb osoby słabowidzącej ustawienie światła, kontrastu czy wielkości czcionki.
- Narzędziem umożliwiającym korzystanie z tradycyjnych książek osobom niewidomym i słabowidzącym jest powiększalnik – najlepiej sprawdzi się taki, który ma możliwość zmiany kontrastu i posiada funkcję mowy.
- Wszyscy pracownicy powinni wiedzieć, jaki sprzęt zwiększający dostępność znajduje się w bibliotece,

powinni potrafić go zlokalizować, obsłużyć i poinstruować, jak go samodzielnie używać. Jeśli za sprzęt odpowiedzialna jest jedna osoba, pracownicy powinni ją znać i wiedzieć, jak w razie potrzeby się z nią skontaktować.

- Książki w alfabecie Braille'a mają znacznie większą objętość niż tradycyjne, dlatego często podzielone są na kilka tomów – to bardzo wygodne rozwiązanie – osoba korzystająca z takiej książki może mieć przy sobie tylko część z aktualnie czytany fragment. Pamiętaj jednak, by wypożyczać je w całości.
- Zaopatr bibliotekę także w książki z powiększonym drukiem (czcionka w rozmiarze większym niż 14) – ułatwią czytanie osobom słabowidzącym.
- Ciekawym rozwiązaniem są również książki łączące tradycyjny czarnodruk (lub druk powiększony) z alfabetem Braille'a – umożliwia to korzystanie z nich zarówno osobom niewidomym, jak i z różnym stopniem uszkodzenia wzroku.
- Książki opatrzone wypukłymi tyflografikami, odczytywanymi dotykiem (na przykład atlasy geograficzne czy anatomiczne), mogą być wartościowym źródłem informacji dla osób niewidomych.
- Warto zadbać o to, by dostępne dla osób z dysfunkcjami wzroku były także nowości wydawnicze czy książki nominowane do ważnych nagród literackich.
- Jeśli w twojej ofercie znajdują się filmy, ważne, by były one dostępne także w wersji z audiodeskrypcją.

Przestrzeń

Jak przygotować przestrzeń?

- Powinieneś znać szerokość przejść w budynku, by móc poinformować o niej osobę poruszającą się na wózku. Taką informację o dostępności warto umieścić na stronie internetowej. Wiele wózków zmieści się w drzwiach o szerokości 80 cm, natomiast przepisy podają 90 cm jako minimalną szerokość drzwi do toalet w budynkach użyteczności publicznej. Każda osoba poruszająca się na wózku zna jego wymiary i będzie w stanie ocenić, czy przejścia w twojej bibliotece są dla niej dostępne.
- Między regałami dobrze jest zachować odległość 120 cm. Ich oznaczenia powinny być zapisane czcionką o dużym rozmiarze (16/18 pt), na takiej wysokości, by sięgały do nich wzrokiem także osoby poruszające się na wózkach czy niskorosłe.
- Zwracaj uwagę na oznaczenia progów, pierwszych i ostatnich stopni schodów, wind, przezroczystych drzwi, klamek. W miarę możliwości wyeliminuj gałki otwierające drzwi – wymagają większej sprawności fizycznej niż klamki.

Jak przygotować stanowiska pracy?

- Biurka powinny mieć regulowane blaty, aby umożliwić korzystanie z nich także osobom poruszającym się na wózkach. Postaraj się, by również lada biblioteczna była nieco niższa.
- Przynajmniej jeden komputer powinien mieć oprogramowanie udźwiękowiające, interpretujące informacje wyświetlane na ekranie i przekładające je na komunikat głosowy.
- Pamiętaj o dobrym oświetleniu stanowisk pracy – postaraj się przy tym maksymalnie wykorzystać światło naturalne.

Spotkania, debaty, wydarzenia literackie

Jak przygotować odbiorcę z niepełnosprawnością do wydarzenia?

- Zadbaj o dostępność książki, której będzie dotyczyło spotkanie – jeśli nie jest wydana w alfabecie Braille'a ani druku powiększonym, przygotuj choćby fragmenty w wersji powiększonej lub zaprezentuj wcześniej w formie czytania performatywnego.
- Jeśli planujesz obecność tłumacza języka migowego na wydarzeniu, przygotuj krótki vlog w polskim języku migowym, przybliżający tematykę, która ma być poruszona na spotkaniu.

O czym pamiętać przy tłumaczeniu wydarzenia na język migowy?

- Istnieją dwa sposoby komunikacji osób g/Głuchych – PJM, czyli polski język migowy i SJM – system językowo-migowy (będący przeniesieniem znaków na konstrukcję gramatyczną polskiego języka fonicznego). To PJM jest naturalnym językiem g/Głuchych – posiada odmienną gramatykę, bardziej obrazową i pozwalającą lepiej oddać niuanse tekstu, warto więc upewnić się, że tłumacz posługuje się biegle tym właśnie językiem.
- Tłumaczy polskiego języka migowego powinno być co najmniej dwóch, aby mogli się co 15-30 minut wymieniać, by mieli chwilę odpoczynku, ale także – aby mogli wspierać się wzajemnie.
- Tłumacz powinien mieć wcześniej możliwość zapoznania się z konspektem lub przynajmniej tematyką spotkania.
- Tłumacz powinien stać lub siedzieć na scenie głównej, blisko rozmówców, a – jeśli jest ryzyko, że g/Głusi siedzący w dalszych rzędach nie będą go widzieć – na lekkim podwyższeniu. Należy pamiętać także o jego odpowiednim oświetleniu.
- Dla osób g/Głuchych powinny być zarezerwowane miejsca w pierwszym rzędzie po stronie tłumacza, aby mieli na niego jak najlepszy widok.
- W przypadku przygotowania transmisji na żywo, w prawym dolnym rogu, w wydzielonym okienku, widoczny powinien być tłumacz.

Odbiorcy z niepełnosprawnościami

Jak do nich dotrzeć? Jak otrzymać informację zwrotną?

- Stwórz listę instytucji i organizacji zrzeszających osoby z niepełnosprawnościami w twojej okolicy – część z nich pewnie zechce pośredniczyć w przekazywaniu twojej oferty zanim sam zdobędziesz kontakty i ścieżki dostępu do nowych czytelników. Zapytaj czytelników z niepełnosprawnościami, z jakimi organizacjami są związani. Skontaktuj się z nimi, spróbuj nawiązać współpracę.
- Zadbaj o dostępność informacji. Jeśli chcesz, żeby dotarła ona do osób g/Głuchych, dobrą praktyką będzie przygotowanie zaproszenia w języku migowym i wysłanie go do organizacji zrzeszających osoby g/Głuche z prośbą o udostępnienie także w ich mediach społecznościowych. Jeżeli zamieszczasz materiały wideo, przygotuj do nich napisy.
- Pamiętaj, by twoja strona internetowa była przygotowana zgodnie z zaleceniami dotyczącymi dostępności zawartości sieciowej WCAG 2.0 (*Web Content Accessibility Guidelines*).
- Ciekawym rozwiązaniem zachęcającym osoby g/Głuche do korzystania z zasobów biblioteki może być utworzenie dyskusyjnego klubu książki w polskim języku migowym.
- Najprostszą i najpewniejszą formą otrzymania komunikatu zwrotnego jest bezpośrednia rozmowa z czytelnikami i uczestnikami wydarzeń. Dowiaduj się, z jakimi przeszkodami musieli zmierzyć się czytelnicy z niepełnosprawnościami odwiedzając twoją instytucję i zastanów się, czy dasz radę je wyeliminować.
- Weryfikuj jakość wszystkich działań na rzecz dostępności, które podejmujesz. Bądź otwarty również na krytykę, słuchaj wskazówek i sugestii.

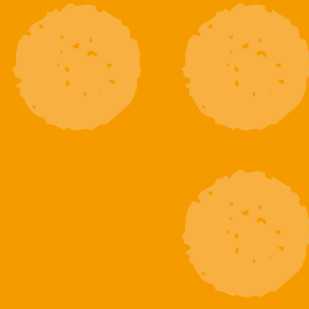

„ Najprostszą i najpewniejszą formą otrzymania komunikatu zwrotnego jest bezpośrednia rozmowa z czytelnikami i uczestnikami wydarzeń. „

jury

Biblioteki
i festiwale
literackie

Atlas dla kultu

Wydawnictwo dofinansowane ze środków
Miasta Poznania oraz Powiatu Poznańskiego.

POZnań*

POWIAT
POZNAŃSKI

MCA STOWARZYSZENIE
EDUKACYJNE

ul. Dmowskiego 5/7a/33
60-222 Poznań
stowarzyszenie@mca.pl
tel.: +48 692 499 810
www.5zmyslow.pl

Atlas dla kultury

WYDAWNICTWO BEZPŁATNE / NIE NA SPRZEDAŻ!